

ช้างไทย ยิ่งใหญ่

แต่ยังต้องดูแล

บัญชา เนติธรรมกุล

ประเทศไทย มีช้างเป็นสัตว์ประจำชาติ สัตว์บกตัวใหญ่ที่สุดในโลก สง่างาม น่าเกรงขาม และน่ารักน่าเอ็นดูในคราวเดียวกัน

โดยคณะรัฐมนตรี (ครม.) มีมติกำหนดให้วันที่ 13 มีนาคมของทุกปีเป็นวันช้างไทย ทั้งนี้เพื่อให้คนไทยและเยาวชนรุ่นหลังได้ร่วมกันรำลึกและตระหนักถึงความสำคัญของช้าง ซึ่งปัจจุบันช้างเอเชียจัดเป็นสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ พบเฉพาะบางพื้นที่ใน 13 ประเทศเท่านั้น ได้แก่ อินเดีย ศรีลังกา เนปาล บังกลาเทศ ภูฏาน จีน เมียนมา เวียดนาม ลาว กัมพูชา มาเลเซีย อินโดนีเซีย และไทย จึงต้องร่วมมือกันในการอนุรักษ์ช้างป่า ซึ่งเป็นสัตว์ประจำชาติให้คงอยู่สืบต่อไป

นายบัญชา เนติธรรมกุล อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กล่าวว่า ปัจจุบันช้างป่าอาศัยอยู่ตามธรรมชาติประมาณ 3,168-3,440 ตัว อาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติ จำนวน 69 แห่ง มีผืนป่าที่เป็นแหล่งอาศัยของช้างป่าราว 52,000 ตร.กม. พบช้างป่าได้ตั้งแต่อย่างน้อย 10 ตัว ไปจนถึง 200-300 ตัว โดยกลุ่มป่าที่มีประชากรช้างป่ามาก ได้แก่ กลุ่มป่าตะวันตก กลุ่มป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่ กลุ่มป่าภูเขียว-น้ำหนาว กลุ่มป่าดงห้วยขาแข้ง และกลุ่มป่าแก่งกระจาน ประชากรช้างป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์หลายแห่งในประเทศไทย พบว่าส่วนใหญ่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง อุทยานแห่งชาติกุยบุรี อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เป็นต้น

ปัจจุบันพื้นที่ป่าอนุรักษ์หลายแห่งที่เป็นถิ่นอาศัยของช้างป่า เริ่มขาดแคลนพืชอาหาร แหล่งน้ำ พื้นที่เป็นภูเขา มีความลาดชันสูง ทำให้สภาพถิ่นอาศัยที่เหมาะสมของช้างป่า มีขนาดลดลงจากเดิม นอกจากนี้แล้วผืนป่าซึ่งเป็นถิ่นที่อาศัยของช้างป่าดังกล่าว ไม่เชื่อมโยงกัน ถูกแบ่งแยก ตัดขาดออกจากกัน เนื่องจากการขยายตัวของชุมชน การขยายพื้นที่เกษตร การก่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น การก่อสร้างเส้นทางคมนาคมที่ผ่านป่าสมบูรณ์ การก่อสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นปัจจัยหลักก่อให้เกิดปัญหาช้างป่าออกมาทำลายพืชผลทางการเกษตร

ช้างไทย ยิ่งใน แต่ยังต้องดูแล

ของราษฎรที่อาศัยใกล้ชิดตามแนวขอบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ซึ่งกำลังกลายเป็นปัญหาที่สำคัญและเพิ่มความรุนแรงขึ้นทุกปี สำหรับปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างเกิดขึ้นในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ประมาณ 40 แห่งทั่วประเทศ ตัวอย่างเช่น รักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติกุยบุรี อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา-เขาวง อุทยานแห่งชาติไทรโยค เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มว่าจะขยายตัวและมีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต

กรมอุทยานฯ จึงได้กำหนดให้มีบริหารจัดการช้างป่าทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ เพื่อการอนุรักษ์ช้างป่า ตลอดจนลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างป่า สิ่งสำคัญคือเราต้องป้องกันไม่ให้ถิ่นที่อยู่อาศัยของช้างถูกทำลาย ซึ่งเรื่องนี้กรมอุทยานฯ ได้ดำเนินการมาตรการอย่างเต็มที่เพื่อจะรักษาป่าซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของช้างป่า ทั้งการป้องกันปราบปรามการบุกรุกทำลายป่าและการตัดไม้ อีกทั้งยังได้กำหนดมาตรการป้องกันไม่ให้มีการล่าช้าง โดย

ให้เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติลาดตระเวนเชิงคุณภาพไปตามจุดเสี่ยงต่างๆ และตามแหล่งหากินของช้างป่าอย่างต่อเนื่อง โดยจะมีการปรับปรุงป่าเสื่อมโทรม ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยตามหลักวิชาการ รวมทั้ง

กลุ่ม...
เนื่อง...
เชื่อม...
น...

13 มีนาคม วันช้างไทย

ไทย ยิ่งใหญ่ ยังต้องดูแล

เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอุทยานแห่งชาติลาด
ระเวนเชิงคุณภาพไปตามจุดเสี่ยงต่างๆ และตามแหล่ง
หากินของช้างป่าอย่างต่อเนื่อง โดยจะมีการปรับปรุงป่า
ไผ่ให้เป็นที่อยู่อาศัยตามหลักวิชาการ รวมทั้ง

กลุ่มป่าบางแห่งที่เป็นเส้นทางช้างในอดีตที่ถูกตัดขาดไม่ต่อ
เนื่อง ก็จะมีการสร้างแนวเชื่อมต่อพื้นที่ให้เป็นป่าผืนใหญ่
เชื่อมต่อหากินได้

นอกจากนี้ยังให้มีการศึกษาวิจัยในด้านการติดตาม

พฤติกรรมของช้างป่า แหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งหากิน พื้นที่
เสี่ยง และจำนวนประชากร ของช้างป่าอย่างต่อเนื่อง
รวมทั้งเจ้าหน้าที่ก็ต้องออกให้ความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจ
ให้แก่ประชาชนในเรื่องพฤติกรรมของช้างป่าและการปฏิบัติ
ตนเมื่อพบช้างป่า ซึ่งปัจจุบันได้จัดทำคู่มือเบื้องต้นสำหรับ
ประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเข้าใจ
ความเข้าใจเกี่ยวกับตัวช้าง สถานการณ์ของช้าง พฤติกรรม
ของช้าง ตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการ
อนุรักษ์ช้างป่าไม่ให้สูญพันธุ์ โดยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน
นิสิต นักศึกษา เยาวชน มีจิตสำนึก และตระหนักถึงความ
สำคัญของช้างป่าและผืนป่า

อธิบดีกรมอุทยานฯ กล่าวว่า สำหรับแผนงานและ
แนวทางการจัดการและแก้ปัญหาช้างป่าในพื้นที่ป่าอนุรักษ์
จำเป็นต้องมีการดำเนินงานบนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็น
วิทยาศาสตร์และต้องมีการดำเนินการทั้งในและนอกพื้นที่
ป่าอนุรักษ์ ได้แก่ การจัดการช้างป่าในพื้นที่อนุรักษ์ ซึ่งมี
เป้าหมายสำคัญเพื่อป้องกันไม่ให้ช้างออกนอกพื้นที่ และ
ควบคุมไม่ให้มีประชากรช้างมากเกินไปกว่าศักยภาพการ
รองรับได้ของพื้นที่ และการจัดการช้างป่านอกพื้นที่ป่า
อนุรักษ์ ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญเพื่อลดความขัดแย้งระหว่าง
คนกับช้างป่า เป็นการให้ความรู้ ความตระหนัก และสร้าง
ความร่วมมือในการแก้ปัญหาช้างป่า รวมถึงการให้ความ
ช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายแก่ประชาชนอันเกิดจาก
ช้างป่า เช่น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างเจ้า
หน้าที่กับชุมชน (อาสาสมัครเผ่าระวังและผลักดันช้างกลับ
คืนสู่ป่าธรรมชาติ) ทำรั้วรังผึ้ง รวมถึงมีการเยียวยาผู้ได้รับ
ผลกระทบจากช้างป่า และมีการให้ความรู้และสร้างเครือ
ข่ายในการเผ่าระวังช้างป่า อย่างต่อเนื่อง

นายสมปอง ทองสีเข้ม ผู้อำนวยการสำนักอนุรักษ์
สัตว์ป่า กล่าวว่า ภาพรวมจากการใช้ระบบลาดตระเวน
เชิงคุณภาพ 313 พื้นที่ พบว่า เวลานี้ มีปริมาณช้างเพิ่ม
ขึ้นประมาณ 8.2% ในขณะที่ระบบห่วงโซ่อาหาร คือ สัตว์
ผู้ล่าขนาดใหญ่ที่จะเป็นผู้ล่าช้างไม่มี ประกอบกับที่ คสช.
ประกาศเป็นคำสั่งออกมาเรื่อง การระบุที่ดินเอนเอ ในตัวรูป
พรรณของสัตว์พาหนะให้ชัดเจน การลักลอบล่าช้างป่า เพื่อ
มาสวมตัวรูปพรรณที่เคยมีการลักลอบทำกันในอดีต ทำให้
ได้อีกต่อไป รวมไปถึงช้างป่าที่ออกมานอกป่าก็มีเจ้าหน้าที่
ดูแลอย่างดี แทบจะไม่มีปัจจัยคุกคามใดๆ หลายพื้นที่จึงมี
ปัญหา ช้างกระทบกระทั่งกับชาวบ้าน ช้างออกมากินพืชผล
ที่ชาวบ้านปลูกเอาไว้

“ในจำนวน 12 กลุ่มป่า 41 พื้นที่อนุรักษ์นั้น ปัญหา
ความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างที่รุนแรงที่สุดคือ พื้นที่
กลุ่มป่ารอยต่อ และสิ่งที่ทุกฝ่ายกำลังร่วมกันแก้ปัญหา
ตรงนี้ก็ คือ การทำความเข้าใจกับชุมชน ทำให้ชาวบ้าน
รักช้าง ทำให้ชาวบ้านได้รับประโยชน์จากช้าง ให้มีรายได้
จากการท่องเที่ยว โดยเอาช้างมาเป็นจุดขาย ซึ่งแต่ละ
ที่ก็ต้องมีการบริหารจัดการวางแผนการตามความเหมาะสม
ในพื้นที่ตัวเอง โดยกรมอุทยานฯจะเป็นที่ปรึกษา”
นายสมปองกล่าว